

Tiden læger ...

Af professor Lars Bo Langsted

Juridisk Institut, Aalborg Universitet

»Thi kendes for ret. Tiltalte NN idømmes fængsel i 2 ½ år. Retten til at være stifter af eller direktør eller medlem af bestyrelsen i et selskab med begrænset ansvar, et selskab eller en forening, som kræver særlig offentlig godkendelse eller en fond, frakendes samtidig tiltalte indtil videre«.

Det er ikke så sjældent at de tiltalte i sager om bl.a. økonomisk kriminalitet ikke blot får en fængselsstraf, men også mister retten til at stifte selskaber, eller måske mister retten til at udøve deres erhverv som advokater, mæglere eller revisorer. Forudsætningen for at retten kan foretage en sådan rettighedsfrakendelse er, at retten i det enkelte tilfælde vurderer, at den kriminalitet, de har begået, er af en sådan slags og en sådan grovhed, at der er en »nærliggende fare« for, at den pågældende vil »misbruge« retten til at stifte selskaber m.v., hvis ikke han får frataget denne ret.

Det er naturligvis uhyre vanskeligt for domstolene at anlægge en sådan fremadrettet prognose. Domstolene er vant til at »se bagud« på det eller de forhold, den tiltalte har begået, vurdere grovheden, motiverne og andre omstændigheder ved gerningen, og på den baggrund udmåle straffen. En rettighedsfrakendelse kræver imidlertid at retten også forsøger at se fremad, og det forklarer, hvorfor en frakendelse af retten til f.eks. at være advokat eller til at stifte selskaber teknisk set ikke er en straf, men en »anden retsfølge« af den strafbare handling. I sin spejden fremad skal retten oveni købet kunne vurdere, hvor lang frakendelsestiden skal være. Efter straffelovens regler kan den være på tid, det vil sige fra 1 til 5 år, eller den kan være tidsubestemt, det vil sige »indtil videre«.

I de vurderinger retten her anlægger indgå naturligvis som noget tungtvejende den forbrydelse, den pågældende er blevet dømt for: havde den berøring med det arbejde, som anklagemyndigheden vil have frataget den pågældende retten til at udøve? Var der helt særlige grunde til kriminaliteten – grunde som ikke kan forventes at »komme igen?«, er det lang tid siden forholdene er blevet begået, eller er de omvendt helt dugfriske? Var de meget grove? Har den tiltalte begået andre forbrydelser eller er han tidligere dømt for tilsvarende kriminalitet? O.s.v.

I en af selskabstømmersagerne (en Højesteretsafgørelse fra 2003), fik anklagemyndigheden således ikke medhold i sin påstand om rettighedsfrakendelse, idet Højesteret bl.a. sagde: »Under hensyn til den tid, der er forløbet, siden forholdene blev begået, sammenholdt med tiltaltes rolle som formidler og mellemmand, finder Højesteret ikke tilstrækkeligt grundlag for at træffe bestemmelse om rettighedsfrakendelse« De 10 forhold, der var tale om, var alle begået i 1991 – altså 12 år før Højesteret traf endelig afgørelse i sagen.

Til sammenligning havde Vestre Landsret et par år tidligere (i 2001) dømt en anden selskabstømmer. I den sag var forholdene begået i perioden fra 1991 til 1993. Der var altså tale om forhold, der var 8 til 10 år gamle. I Vestre Landsret blev den tiltalte udover sin straf også dømt til at få frataget retten til at stifte selskaber »indtil videre«.

Det er ikke kun domstolene, der kan frakende folk retten til at udøve deres erhverv. Det kan også f.eks. Advokatnævnet og Revisornævnet. Teknikken er den samme, der skal blot ikke helt så meget til, før et af disse nævn kan fratage en advokat eller en revisor retten til at udøve deres funktion. Også disse nævn kan, når betingelserne er opfyldt, fratage den pågældende retten »på tid«, d.v.s. fra 1 til 5 år eller »indtil videre«

Men hvor lang tid er så »indtil videre«? Hvornår er der ikke længere samme risiko for at den pågældende vil misbruge sit erhverv eller retten til at stifte selskaber? Straffeloven bestemmer, at en person, der har fået fradømt sit erhvervsgrundlag »indtil videre«, kan få prøvet »spørgsmålet om fortsat udelukkelse«, når der er gået fem år eller mere fra han fik sin endelige dom.

Det er ikke så hyppigt, vi har sager om generhvervelse af disse rettigheder, men der har inden for kort tid været hele tre afgørelser, hvor domstolene havde lejlighed til at tage stilling til spørgsmålet. Ellers skal vi i trykt retspraksis tilbage til 1965, hvor en Færing ca. 7 år efter han blevet idømt 3 års fængsel for at have boret huller i sit fiskeskib i den hensigt at sænke skibet for at få udbetalt forsikringssummen, fik lov til at føre skib, som han ikke selv ejede. Han fik dog afslag på atter at eje skib. I 1964 fik en læge lov til atter at kunne praktisere som læge. Han var 6 år tidligere blevet idømt 4 måneders fængsel for blufærdighedskrænkelser og anden kønslig omgængelse med en mindreårig, og havde dengang fået frataget retten til at udøve lægevirksomhed indtil videre. I den mellemliggende periode havde han fået lov til at arbejde som lægevikar på mandsafdelingen på hospital for sindslidende, og han havde gennemført en hormonbehandling, så »hans kønsdrift siden have været udslukt«.

De tre nye afgørelser drejer sig om en selskabstømmer og to advokater. Vestre Landsret besluttede i december sidste år, at gengive en tidligere dømt selskabstømmer retten til atter at stifte og drive selskaber. Han var ved dom i 2001 fundet skyldig i skyldnersvig og var blevet idømt 2½ års fængsel. Byretten havde givet ham afslag på generhvervelse af retten, men landsretten ændrede dette. Landsretten lagde særlig vægt på, at »der nu er forløbet mere end 15 år siden det seneste forhold blev begået, og i øvrigt under hensyn til oplysningerne om A's personlige forhold, herunder om hans gældsafvikling, finder landsretten ikke, at de udviste forhold længere kan antages at begrunde en nærliggende fare for misbrug...«

Vestre Landsret havde nogle måneder tidligere også givet en advokat lov til atter at udøve advokatvirksomhed. Advokaten var i 1998 blevet idømt fængsel i 6 måneder betinget for 10 tilfælde af underslæb vedrørende klientmidler. Byretten havde også her givet afslag og Advokatrådet havde udtalt sig imod, at advokaten atter fik lov at praktisere. Landsrettens begrundelse for at give tilladelsen her var alene en henvisning til den tid, der var gået fra dommen (lige godt 9 år) og »kærendes personlige forhold«. Det fremgår ikke af afgørelsen, hvor lang tid før dommen, han havde begået sine underslæb.

Omtrent samtidig gav Højesteret en anden advokat afslag på at få genudleveret sin beskikkelse. Her var forholdet det, at Advokatnævnet i 1999 havde frataget advokaten beskikkelsen for en lang række tilfælde af såkaldt »uefterrettelighed«. Det vil typisk sige alt for lang sagsbehandlingstid, oversiddelse af frister, afgivelse af forkerte erklæringer o.s.v. I 2004 ansøgte han Advokatnævnet om lov til atter at få udleveret sin beskikkelse, men fik afslag. Afslaget blev indbragt for retten og i november 2007 traf Højesteret afgørelse. Her sagde alle dommerne: »Frakendelse af retten til at drive advokatvirksomhed indebærer et alvorligt indgreb i en advokats erhvervs muligheder. I vurderingen af, om en frakendelse indtil videre bør ophæves ... må bl.a. indgå omfanget, karakteren og grovheden af de forhold, der begrundede frakendelsen, den tid, der er gået siden frakendelsen, og om der er grund til at antage, at den pågældende fortsat ikke vil udøve advokatvirksomhed på forsvarlig måde.« Flertallet på fire dommere sagde herefter: »Efter en samlet vurdering af de forhold, der førte til frakendelsen af [advokatens] advokatvirksomhed, og efter oplysningerne om hans forhold i

den mellemliggende tid tiltræder vi - uanset at der nu er gået 8 år siden frakendelsen - at frakendelsen ikke er ophævet. Vi stemmer derfor for at stadfæste dommen.« Én dommer vil give advokaten beskikkelsen tilbage, »navnlig under hensyn til proportionalitetsprincippet«. Det vil her sige afvejningen mellem det, han havde gjort og det uhyre alvorlige indgreb det er, ikke at kunne udøve sit erhverv.

Det ligger i sagens natur, at man ikke kan sætte en fast tidsgrænse for, hvornår en frakendelse »indtil videre« kan ophæves. Det beror på en konkret vurdering, men man skal normalt op i nærheden af de 10 år, før man har en realistisk chance for at få ophævet sin frakendelse – eller også skal forholdene, der begrundede frakendelsen, være meget gamle.